

ÎNGRIJIREA PALIATIVĂ
CA PARTE INTEGRANTĂ
A SISTEMULUI DE OCROTIRE
A SĂNĂTĂȚII DIN R. MOLDOVA

Nina DONI¹, Corina MORARU²,
Spitalul Clinic Municipal nr. 4,
Asociația Curativ-Sanatorială și de Recuperare a
Cancelariei de Stat a Republicii Moldova.

Summary

Palliative Care as an Integral Part of the Public Health System in the Republic of Moldova

Each year millions of people over the world in the late stages of disease need palliative care aimed at providing qualified medical and social assistance to the dying patients, and support to their families and friends. More than 50 million people die each year in the world. It is estimated that 60 percent of them would have benefited from palliative care. However, most of them do not have access to these services.

Key words: late stages of disease, palliative care, qualified medical and social care.

Резюме

Паллиативная помощь в рамках системы здравоохранения Республики Молдова

Каждый год миллионы людей во всем мире, которые страдают от болезней в терминальной стадии, нуждаются в паллиативном уходе, направленном на оказание квалифицированной медицинской и социальной помощи умирающим пациентам и оказание поддержки семьям и друзьям. Более 50 миллионов человек в мире ежегодно умирает. По оценкам, 60% из них выиграло бы от паллиативного ухода, но большинство из них не имеют доступ к этим услугам.

Ключевые слова: болезнь в терминальной стадии, паллиативный уход, квалифицированная медицинская и социальная помощь.

Introducere

Milioane de oameni din întreaga lume care suferă de maladii în faza terminală necesită îngrijiri paliative, care au drept scop prestarea asistenței medico-sociale de cea mai înaltă calitate pacienților la sfârșitul vieții și acordarea susținerii familiilor și prietenilor acestora. Mai mult de 50 de milioane de oameni decedează în fiecare an în întreaga lume. 60% din ei ar fi trebuit să beneficieze de îngrijire paliativă, dar majoritatea dintre ei nu au acces la aceste servicii.

Discuții

În viața cotidiană, fiecare om ca individ și ca persoană se confruntă mereu cu situații plăcute sau mai puțin plăcute. Printre cele mai neplăcute situații sunt suferința, durerea, disperarea, neliniștea sufletească. Anume în aceste cazuri sunt necesare serviciile paliative [2].

Conform definiției OMS, „îngrijirea paliativă este o abordare care îmbunătățește calitatea vieții pacienților și familiilor acestora, făcând față problemelor asociate cu boala amenințătoare de viață, prin prevenirea și înlăturarea suferinței, prin identificarea precoce, evaluarea corectă și tratamentul durerii și a altor probleme fizice, psihosociale și spirituale” [1, 5].

Însăși noțiunea de „paliativ” înseamnă ameliorant, calmant, sedativ. De aceea, îngrijirea paliativă a fost inițial destinată bolnavilor de cancer în faze avansate, cancerul fiind una dintre principalele cauze ale mortalității în lume. Ulterior însă, serviciile respective au devenit necesare și altor tipuri de patologii cronice, care necesită măsuri paliative. Când tratamentele curative nu mai sunt oportune sau eficiente, îngrijirea paliativă devine esențială pentru bolnav, oferindu-i asigurarea și sporirea calității vieții până în ultimele momente ale existenței [4].

Îngrijirea paliativă este în prezent una dintre cele mai majore probleme ale sănătății publice și în Europa de Est. Ea se va amplifica în viitorul apropiat, ca urmare a creșterii incidenței cancerului, malformațiilor congenitale, SIDA-ei, insuficienței de organ, concomitent și creșterii mortalității prin cancer, maladii cardiovasculare, neurologice etc.

În Republica Moldova conceptul de „îngrijiri medicale paliative” este practic necunoscut publicului larg, serviciile respective fiind organizate din anul 1998 la nivel de servicii nonstatale și fiind acordate în marea majoritate la domiciliu. Necesitatea dezvoltării îngrijirilor paliative a fost recunoscută de autorități și urmează a fi preluată de prestatorii acestor activități. Astfel, începând cu anul 2008 îngrijirile paliative încep să fie integrate în gama serviciilor medicale ale sistemului de sănătate și urmează a fi utilizate de instituțiile medico-sanitare publice.

În scopul eficientizării serviciilor de sănătate și al adoptării acestora la noile necesități, a promovării politicilor eficiente de dezvoltare a serviciilor de îngrijiri paliative, în baza Planului de acțiuni privind implementarea *Strategiei Naționale de Dezvoltare pe anii 2008-2011* (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 191 din 25.02.2008) a *Strategiei*

de dezvoltare a sistemului de sănătate în perioada 2008-2017 (aprobata prin Hotărârea Guvernului nr. 1471 din 24.12.2007) a fost emis Ordinul Ministerului Sănătății nr. 234 din 09.06.2008 *Cu privire la dezvoltarea serviciilor de îngrijiri paliative în Republica Moldova*, Ordinul Ministerului Sănătății nr. 154 din 01.06.2009 *Cu privire la organizarea serviciilor de îngrijiri paliative* și Ordinul Ministerului Sănătății nr. 884 din 30.12.2010 *Cu privire la aprobarea Standardului Național de Îngrijire Paliativă* [2, 3, 6, 7, 8].

Standardul Național de Îngrijire Paliativă prevede acordarea serviciilor specializate de îngrijiri paliative în următoarele structuri [8]:

- unități specializate de îngrijiri paliative (hospice);
- secții cu paturi de îngrijiri paliative;
- servicii de îngrijiri paliative la domiciliu;
- cabinete consultative de îngrijiri paliative la nivel de ambulatoriu;
- echipe mobile specializate de îngrijiri paliative în cadrul instituțiilor medico-sanitare spitalicești (echipe interdisciplinare).

Prestatorii de servicii paliative pot oferi servicii în una sau în orice combinație de structuri dintre cele descrise mai sus.

Actele normative existente prevăd o serie de cerințe de bază ale îngrijirii paliative, și anume:

- admiterea pacienților în secțiile specializate se face în baza programării, întrucât acestea nu funcționează ca servicii de urgență;
- numărul de paturi recomandate de OMS la 100000 locuitori este de 10-12 pentru acoperirea nevoilor pacienților oncologici;
- beneficiarii serviciilor de îngrijiri paliative sunt pacienții care suferă de boli incurabile cu prognostic limitat – cancer sau alte tipuri de patologii cronice (insuficiență de organ, boli cardiace, neurologice, SIDA etc.) și/sau au un anumit nivel de dependență;
- unitatea de îngrijire pentru serviciile de îngrijiri paliative este pacientul și familia;
- unitățile de paturi trebuie să ofere un mediu de îngrijire cât mai apropiat de mediul familiei;
- îngrijirea paliativă a pacienților și a familiilor acestora constituie o muncă solicitantă în plan fizic, psihic, moral, spiritual și nu în ultimul rând medical, asigurând controlul durerii și al altor simptome fizice;
- include acele investigații care sunt necesare unei mai bune înțelegeri și abordări complicațiilor clinic manifestate ale bolii;
- îngrijirea paliativă este aplicabilă în stadii timpurii ale bolii, în relație cu o serie de terapii menite să prelungească viața, și poate influența pozitiv evoluția maladiei;

- efectuarea lucrului în echipa multidisciplinară (medic, asistent medical, psiholog, asistent social, reabilitolog sau fizioterapeut, preot) integrează aspectele medicale, psihosociale și spirituale, dând pacientului posibilitatea să trăiască pe cât posibil de activ până la sfârșitul vieții;

- ameliorează calitatea vieții și nu intenționează nici să grăbească, nici să amâne moartea, considerând viața și moartea ca un proces natural.

Situația social economică din Republica Moldova în ultimii 20 de ani a produs o descreștere a nivelului calității vieții majorității populației, îndeosebi a oamenilor în etate, pacienților cu boli cronice și incurabile. Numărul persoanelor bolnave a crescut de două ori, iar în comparație cu populația mai tânără – de 6 ori. 80% de pensionari au nevoie de asistență medicală. Mortalitatea oamenilor în etate este cauzată de multiplele boli cronice, care provoacă o gamă largă de probleme fizice, psihologice și sociale. Mai mult de 70% din vârstnici suferă de 4-5 boli cronice, incluzând cazuri cardiovasculare, ale sistemului nervos, respirator și digestiv; 31,2% dintre ei locuiesc în singurătate.

Conform datelor statistice, prezentate de Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, nivelul morbidității și a mortalității este în creștere. În primul rând moartea este cauzată de bolile cardiovasculare, cancer, boli cronice avansate care constituie 50% din cazurile de deces al oamenilor în etate [6-8].

Din cauza crizei socioeconomice, după ajutor medical se adresează numai 30% din numărul total al persoanelor ce necesită acest ajutor. Numai 20% au posibilitatea să se trateze în spital, iar 80% se află la domiciliu. Cel mai mult suferă oamenii în etate, bolnavii singuratici sau dependenți de pat. Sistemul ocrotirii sănătății trebuie să satisfacă necesitățile acestor oameni, reducându-le suferința și susținându-i prin crearea bunelor condiții de tratament medical și paliativ, în scopul menținerii calității vieții. Acestea includ alinarea suferinței, controlul și tratamentul simptomelor, comunicarea, informarea clară și un amplu pachet de îngrijiri, ce vor permite pacienților să trăiască decent până la sfârșitul vieții.

La etapa actuală există o necesitate acută de îngrijiri paliative pentru păturile vulnerabile ale societății, pentru bătrâni, singuratici, dependenți de pat, cu boli incurabile și speranța de viață limitată, care sunt uitați de toți și nu au nici un ajutor de nicăieri. Conceptul de îngrijire paliativă este ca o intervenție ce poate fi oferită timp îndelungat și reprezintă un tratament curativ ce trebuie dezvoltat și folosit pentru satisfacerea necesităților populației în etate, generațiilor tinere și copiilor ce suferă de maladii amenințătoare pentru viață. Lărgirea acestei

game de servicii este stringentă. Astfel de servicii sunt acceptate atât de beneficiari, cât și de organele statale.

Pentru prima dată în Republica Moldova, în Spitalul Clinic Municipal nr. 4 a fost organizată o secție pentru îngrijiri paliative, prevăzută pentru 30 de paturi.

Principiile de bază ale îngrijirilor paliative trebuie luate în considerație de întregul personal implicat în acordarea asistenței medicale:

1. axarea pe calitatea vieții pacientului – alinarea suferinței, controlul și tratamentul simptomelor, comunicarea, informarea explicită și un amplu pachet de îngrijiri;
2. abordarea holistică a persoanei;
3. îngrijirea persoanei și familiei;
4. respectul pentru autonomie și dreptul de decizie al pacientului;
5. accentul pe comunicare deschisă între pacient și personalul medical.

Aceste îngrijiri specifice sunt, desigur, costisitoare. O parte din cheltuielile prevăzute vor fi achitate de Compania Națională de Asigurări Medicale, însă aceste sume vor acoperi doar partea medicală (93 lei/zi, ceea ce include toate formele de deservire, tratament, alimentație, servicii comunale, salarizarea personalului medical etc.). Suma indicată asigură doar 30% din cheltuielile necesare. Restul sumei suntem nevoiți să o căutăm prin diferite forme de sponsorizări, donații, acte de caritate etc.

Din aceste considerente, Spitalul Clinic Municipal nr. 4 identifică modalități alternative de soluționare a problemelor medico-sociale ale acestor categorii de persoane, cum ar fi oferirea serviciilor de îngrijiri paliative. În urma cercetărilor s-a constatat că numai în municipiul Chișinău necesită astfel de îngrijiri mai mult de 4000 de persoane, iar în localitățile rurale cerințele sunt și mai mari [4]. În această privință, apelăm la înțelegerea și sprijinul autorităților, comunității și tuturor oamenilor de bună credință pentru a-i ajuta pe pacienții cu boli incurabile și în stare terminală. Să încercăm împreună să le alinăm durerea și suferințele prin aducerea aportului cât de mic la crearea unor condiții mai bune pentru ei.

Concluzii

1. Este o realitate tristă faptul că în Republica Moldova numeroase persoane mor în disconfort și

durere, în agonie, neavând parte de un tratament paliativ.

2. Actualmente la nivel național sunt elaborate actele normative ce reglementează cerințele de bază ale îngrijirilor paliative.

3. Pentru prima dată în Republica Moldova, în cadrul Spitalului Clinic Municipal nr. 4 se organizează o secție de îngrijiri paliative.

4. Ajutorul necesar este acordat persoanelor care necesită îngrijiri paliative ține nu doar de sistemul medical, ci de fiecare dintre noi, care putem contribui la dezvoltarea serviciilor în cauză.

Bibliografie

1. Druta Alina, *Îngrijirea paliativă*, <http://familyad.wordpress.com/2009/05/21/ingrijirea-paleativă/>, 6 p.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 191 din 25.02.2008 *Pentru aprobarea Planului de acțiuni privind implementarea „Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011”*.
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1471 din 24.12.2007 *Cu privire la aprobarea „Strategiei de dezvoltare a sistemului de sănătate în perioada 2008-2017”*.
4. *Îngrijiri paliative*. Biroul Regional pentru Europa al OMS, 2004. Traducere de Diana Moisei, Chișinău, 2007, 55 p.
5. Moșoiu Daniela, *Evaluarea necesităților de îngrijiri paliative*, Chișinău, 2007, 48 p.
6. Ordinul Ministerului Sănătății nr. 234 din 09.06.2008 *Cu privire la dezvoltarea serviciilor de îngrijiri paliative în Republica Moldova*.
7. Ordinul Ministerului Sănătății nr. 154 din 01.06.2009 *Cu privire la organizarea serviciilor de îngrijiri paliative*.
8. Ordinul Ministerului Sănătății nr. 884 din 30.12.2010 *Cu privire la aprobarea Standardului Național de Îngrijire Paliativă*.

Prezentat la 17.12.2010

Autori:

- Doni Nina,
Spitalul Clinic Municipal nr. 4
tel.: 29-56-78 mob.: 069987555
e-mail: scm4@mednet.md

- Corina Moraru,
Asociația Curativ-Sanatorială și de Recuperare a
Cancelariei de Stat a Republicii Moldova
tel.: +373 27-43-80; mob.: 079455673
e-mail: corinam@mail.md